

NORGES HØYESTERETT

Den 21. desember 2017 avsa Høyesterett dom i

HR-2017-2429-A, (sak nr. 2017/1660), straffesak, anke over dom,

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Stein Vale)

mot

A (advokat Trygve Staff)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Webster**: Saken gjelder spørsmålet om en utlending kan dømmes i Norge for handlinger begått i utlandet, som ikke var straffbare på handlingsstedet, når det straffbare forholdet fortsatte etter at utlendingen flyttet til Norge.
- (2) Ved Nedre Romerike tingretts dom 29. november 2016 ble A dømt til 3 års fengsel for overtredelse av straffeloven 1902 § 219. Grunnlaget for domfellelsen var at han ble funnet skyldig i jevnlig og langvarig mishandling og krenking av sin ektefelle og deres felles barn. Han ble også dømt til å betale oppreisningserstatning. De forhold tingretten dømte A for, fant sted i Jemen i perioden 2003 til 2009 og i Norge fra 2009 til 2014.
- (3) A anket skyldspørsmålet og subsidiært straffutmålingen til lagmannsretten. Ved Eidsivating lagmannsretts dom 28. august 2017 ble A dømt til fengsel i 1 år og 8 måneder og til å betale oppreisningserstatning. Lagmannsretten mente han ikke kunne dømmes for den delen av mishandlingen som hadde funnet sted i Jemen.
- (4) Påtalemyndigheten anket til Høyesterett. Anken gjaldt opprinnelig lovanvendelsen under skyldspørsmålet, subsidiært saksbehandlingen og under enhver omstendighet straffutmålingen. Høyesteretts ankeutvalg tillot anken fremmet 8. november 2017. Den 30. november 2017 trakk påtalemyndigheten anken over saksbehandlingen og straffutmålingen, og denne delen av ankesaken ble hevet 11. desember 2017.

- (5) Spørsmålet for Høyesterett har altså utelukkende vært om A kan dømmes i Norge for forholdene begått i Jemen.
- (6) *Jeg er kommet til at anken må forkastes.*
- (7) Straffeloven 1902 § 12 regulerte norsk straffelovs virkeområde på gjerningstidspunktet. Straffeloven 2005 fører ikke til et gunstigere resultat for domfelte, og 1902-loven får dermed anvendelse.
- (8) Etter § 12 første ledd nr. 1 og 2 skal loven for det første anvendes på "handling som er foretatt i riket" og på "norske fartøy eller luftfartøy". Bestemmelsene er uttrykk for Norges suverenitet over eget territorium. For det andre er norsk straffelov anvendelig for en rekke forbrytelser begått i utlandet av norske statsborgere og andre som er hjemmehørende i Norge, jf. første ledd nr. 3. For det tredje kan en utlending i noen tilfeller straffes i Norge for handlinger som er begått i utlandet. Dette gjelder blant annet for nærmere opplyst kriminalitet, jf. første ledd nr. 4 bokstav a, og i tilfeller hvor handlingen er straffbar også etter handlingsstedets rett og utlendingen "har bopel i riket eller oppholder seg her", jf. nr. 4 bokstav b.
- (9) Paragraf 12 andre ledd har en særlig regulering av de tilfellene "hvor en handling straffbarhet avhenger eller påvirkes av en inntråd eller tilsiktet virkning". I så fall skal handlingen betraktes som "foretatt også der hvor virkningen er inntråd eller tilsiktet framkaldt".
- (10) Bestemmelsen i § 12 er utformet blant annet med sikte på å ivareta våre folkerettslige forpliktelser til å respektere andre staters suverenitet. Men den har også til hensikt å sørge for at alvorlig kriminalitet blir strafferettslig forfulgt, selv om de straffbare handlingene ikke blir begått av egne borgere eller truer Norges interesser, se for eksempel Udkast til Almindelig borgerlig Straffelov, del II Motiver side 14 følgende.
- (11) For at en utlending som A skal kunne straffes i Norge for handlinger foretatt i utlandet, er lovens utgangspunkt altså at handlingen må være omfattet av § 12 første ledd nr. 4. Paragraf 219 er ikke blant bestemmelsene som er opplyst i bokstav a, og denne bestemmelsen er dermed ikke anvendelig. Aktor og forsvarer er enige om at den mishandlingen A utsatte ektefellen for i Jemen, ikke er straffbar der, slik at heller ikke § 12 nr. 4 bokstav b gir grunnlag for å straffe A i Norge for denne delen av mishandlingen. Aktor har imidlertid påberopt at både § 12 første ledd nr. 1, om handlinger som er foretatt her i riket, og andre ledd, om handlinger som har fått virkning her i riket, er anvendelige.
- (12) Jeg ser først på om § 12 første ledd nr. 1 kan begrunne at A straffes i Norge for handlingene han gjorde i Jemen.
- (13) Ordlyden, "handling som er foretatt i riket", tilsier at det ikke er anledning til å straffe A i Norge for den delen av familiemishandlingen som fant sted i Jemen. I juridisk teori har det imidlertid vært lagt til grunn at handlinger som inngår i fortsatte forbrytelser skal anses som begått i Norge, selv om bare noen av handlingene har funnet sted her. Påtalemyndighetens argument er at mishandlingen av As familie er et sammenhengende forhold som startet i Jemen, men ble avsluttet i Norge. Hele forholdet skal da anses som begått i Norge etter straffeloven 1902 § 12 første ledd nr. 1. Synspunktet har vært

fremmet i en rekke teoretiske fremstillinger. Som Ørnulf Øyen, "Fortsatt forbrytelse" Jussens Venner 2005 side 222, påpeker, foreligger det ikke noen avgjørende rettspraksis for løsningen av spørsmålet, men "[o]ppfatningen er imidlertid at en i slike tilfeller kan forfølge hele den straffbare virksomhet her i landet". Oppfatningen er i liten grad underbygget av rettskilder, og det er heller ingen nærmere drøftelser av hvilke vilkår som må oppstilles. Spørsmålet om dette også skal gjelde når handlingen ikke er straffbar der den blir foretatt, er for eksempel ikke drøftet.

- (14) Løsningen har imidlertid også vært lagt til grunn i flere lagmannsrettsavgjørelser. Ingen av avgjørelsene bygger på en omfattende analyse av det rettslige grunnlaget for standpunktet, og vår problemstilling er ikke drøftet.
- (15) Lagmannsretten i vår sak har lagt til grunn at det må gjelde et krav om at handlingen som vurderes straffet, også er straffbar i handlingslandet; altså et krav om dobbel straffbarhet ved anvendelsen av regelen om fortsatt forbrytelse i et tilfelle som det foreliggende.
- (16) Ser man på forarbeidene til straffeloven 1902 § 12, synes det klart at lovgiver i 1896 så for seg et utgangspunkt om dobbel straffbarhet hvis utlendinger skulle dømmes i Norge for forbrytelser begått i utlandet, se Udkast til Almindelig borgerlig Straffelov, del II Motiver side 18. I forarbeidene til straffeloven 2005 § 5, som fastsetter straffelovgivningens anvendelse på handlinger i utlandet, heter det i Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) i punkt 13.5.5.4.2:

"Departementet er enig med Straffelovkommisjonen og Den nordiske strafferettskomiteen i at det som hovedregel bør stilles krav om dobbel straffbarhet for at norsk straffelovgivning skal gjelde for handlinger begått i utlandet: Handlingen må være straffbar etter både handlingsstedets og norsk straffelovgivning. Dette bør som et utgangspunkt gjelde enten handlingen er begått av en nordmann eller en utlending. Hensynet til forutberegnelighet er sentralt. Særlig vil dette gjelde for norske statsborgere som over lengre tid eller regelmessig er bosatt i utlandet, og som forholder seg til de strafferettslige normer som gjelder på bostedet. Også hensynet til handlingslandets suverenitet trekker i samme retning."

- (17) Tilsvarende er det i NOU 1984: 31 Straffelovgivningens stedlige virkeområde, Straffelovkommisjonen delutredning II, i punkt 5.2.6 lagt til grunn at det bør gjelde et krav om dobbel straffbarhet, da det generelt ikke er "rimelig at en utlending skal kunne straffeforfølges i Norge for handlinger som er begått i utlandet og som ikke er belagt med straff i gjerningslandet". Jeg mener de samme hensynene gjør seg gjeldende ved straffeforfølgning av fortsatte forbrytelser.
- (18) Hensynene som fremheves i forarbeidene har også en side til lovskravet i Grunnloven § 96 og forbudet mot tilbakevirkende lover i § 97, og understreker at man her må holde seg til ordlyden. For A, som altså lovlig kunne begå de aktuelle handlingene i Jemen, er en straffedom for disse forholdene å sammenligne med at nye strafferegler gjøres anvendelige på handlinger som var lovlige da de ble utført. Virkningen for A er at han straffes for handlinger han ikke hadde slik forutberegnelighet om straffbarheten av som Grunnloven §§ 96 og 97 er ment å sikre.
- (19) Jeg finner det derfor klart at det i denne saken, i tråd med § 12 første ledd nr. 4 bokstav b, må kreves dobbel straffbarhet for å straffe A for den del av den fortsatte forbrytelsen som fant sted i Jemen – også om mishandlingen vurderes som et fortsatt forhold. Jeg tar imidlertid ikke stilling til om det på generelt grunnlag må gjelde et krav om dobbel

straffbarhet i alle saker hvor det er spørsmål om å anvende norsk strafferett på en fortsatt forbrytelse. For meg er det tilstrekkelig å konstatere at det må gjøres der rettssikkerhetshensyn gjør seg gjeldende med slik tyngde som her.

- (20) Jeg går så over til spørsmålet om straffeloven 1902 § 12 andre ledd kan begrunne at A straffes for handlingene begått i Jemen. Aktor har anført at virkningen av mishandlingen har inntruffet i Norge, ettersom det er her As ektefelle nå befinner seg.
- (21) Synspunktet kan ikke føre frem. Andre ledd er en regel for å fastsette gjerningsstedet der straffbarhet "avhenger eller påvirkes av en inntråd eller tilsiktet virkning". I så fall er "handlingen undergitt norsk strafferettslig jurisdiksjon dersom 'virkningen er inntråd eller tilsiktet framkaldt' i Norge", jf. Rt-2010-1217 avsnitt 17.
- (22) Straffbarhet etter straffeloven 1902 § 219 er ikke betinget eller påvirket av en "inntråd eller tilsiktet virkning". Paragraf 12 andre ledd gir dermed ikke grunnlag for norsk strafferettslig jurisdiksjon for den delen av mishandlingen som fant sted i Jemen. Jeg nevner imidlertid at virkningen av mishandlingen i Jemen; at As ektefelle er særlig sårbar etter å ha levd med mishandling over mange år, kan være relevant ved straffutmålingen for mishandlingen som har funnet sted i Norge. Da ankesaken er hevet for så vidt gjelder straffutmålingen, går jeg ikke nærmere inn i disse spørsmålene.
- (23) På denne bakgrunn er jeg kommet til at anken må forkastes.
- (24) Jeg stemmer for denne

D O M :

Anken forkastes.

- (25) Dommer **Bergsjø:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (26) Dommar **Høgetveit Berg:** Det same.
- (27) Dommer **Arntzen:** Likeså.
- (28) Dommer **Endresen:** Likeså.
- (29) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: